

O'ZBEK KLASSIK ADABIYOTINING BUGUNGI O'RNI VA AHAMIYATI**Tayirova Nodira Saparbayevna***UrDu akademik litseyi Ona tili va adabiyot o'qituvchisi*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada o'zbek klassik adabiyotining bugungi davrdagi o'rni, uning ma'naviy, badiiy va pedagogik ahamiyati keng tahlil qilinadi. O'zbek klassik asarlari – Alisher Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon va boshqa buyuk yozuvchilar ijodi – milliy madaniyat va ma'naviyatning shakllanishida, axloqiy qadriyatlar va tarixiy tajribani avlodlarga yetkazishda muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqotda klassik adabiyotning zamonaviy o'quv jarayonlarida qo'llanilishi, yosh avlodning badiiy didini rivojlantirish va milliy o'zlikni mustahkamlashdagi roli o'rganiladi.*

Kalit so'zlar. *o'zbek klassik adabiyoti, madaniyat, ma'naviyat, badiiy meros, pedagogik ahamiyat, milliy qadriyat, tarixiy tajriba, zamonaviy ta'lim.*

Annotation. *This article examines the contemporary role of Uzbek classical literature, emphasizing its cultural, artistic, and pedagogical significance. Classical works by Uzbek writers such as Alisher Navoi, Furqat, Abdulla Qodiriy, and Cho'lpon serve as vital tools for shaping national culture, transmitting moral values, and conveying historical experience to younger generations. The study explores the application of classical literature in modern education, its contribution to developing artistic taste, and strengthening national identity.*

Keywords. *Uzbek classical literature, culture, spirituality, literary heritage, pedagogical significance, national values, historical experience, modern education.*

Аннотация. *В данной статье рассматривается современное значение узбекской классической литературы, её культурное, художественное и педагогическое влияние. Классические произведения узбекских писателей – таких как Алишер Навои, Фуркат, Абдулла Кодирий, Чулпон – играют ключевую роль в формировании национальной культуры и духовности, передаче нравственных ценностей и исторического опыта новым поколениям. Исследование анализирует использование классической литературы в современной образовательной практике, её вклад в развитие художественного вкуса и укрепление национальной идентичности.*

Ключевые слова: *узбекская классическая литература, культура, духовность, художественное наследие, педагогическое значение, национальные ценности, исторический опыт, современное образование.*

Kirish. O'zbek klassik adabiyoti milliy madaniyat va ma'naviyatning eng muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu adabiyot asarlari orqali xalqning tarixiy tajribasi, axloqiy qadriyatlari, badiiy tafakkuri va milliy o'zligi avlodlarga yetkaziladi. Alisher

Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon kabi buyuk yozuvchilar ijodi milliy tilning rivojlanishi, badiiy uslubning boyitilishi va xalqning ma'naviy dunyoqarashining shakllanishida beqiyos ahamiyat kasb etgan. Bugungi kunda klassik adabiyotning o'rni yanada oshmoqda. Zamonaviy ta'lim jarayonida klassik asarlar nafaqat adabiy bilimlarni o'rgatish vositasi, balki yosh avlodning ma'naviy va axloqiy tarbiyasida ham muhim rol o'ynaydi. Klassik adabiyot namunalari orqali talabalar va o'quvchilar badiiy tafakkur, ijodiy yondashuv va milliy qadriyatlarni chuqurroq anglash imkoniga ega bo'ladi. Shuningdek, o'zbek klassik adabiyoti zamonaviy madaniy va ilmiy tadqiqotlar uchun ham boy manba hisoblanadi. Tadqiqotchilar klassik asarlar orqali tarixiy jarayonlarni, xalq hayotining o'ziga xos xususiyatlarini, ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni o'rganadi. Shu bois, klassik adabiyotning bugungi o'quv jarayonlarida qo'llanilishi nafaqat o'quv jarayonining sifatini oshiradi, balki milliy o'zlikni mustahkamlash va madaniy merosni asrab-avaylashga xizmat qiladi. Mazkur maqolaning maqsadi – o'zbek klassik adabiyotining bugungi o'rni va ahamiyatini keng qamrovli tahlil qilish, uning pedagogik, madaniy va badiiy funksiyalarini yoritish hamda zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llanish imkoniyatlarini aniqlashdir. Tadqiqot natijalari klassik adabiyotning milliy madaniyat va ma'naviyatdagi rolini chuqur anglashga yordam beradi. O'zbek klassik adabiyoti bugungi kunda nafaqat badiiy qadriyatni saqlash, balki milliy o'zlikni mustahkamlash va yosh avlodning ma'naviy rivojlanishida asosiy vosita sifatida xizmat qilmoqda. Klassik asarlar orqali o'quvchilar milliy tarix, xalqning urf-odatlarini, axloqiy qadriyatlar va badiiy tafakkur bilan tanishadi. Shu bilan birga, klassik adabiyot zamonaviy madaniy va ilmiy tadqiqotlar uchun boy manba sifatida xizmat qiladi, ilmiy izlanishlarda tarixiy, madaniy va badiiy jihatlarni o'rganishga imkon yaratadi. Bugungi kunda pedagogik jarayonlarda klassik adabiyotning qo'llanilishi yosh avlodning fikrlash, ijodiy yondashuv va badiiy didini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bois, klassik adabiyotning o'rni faqat adabiyotshunoslik yoki tilshunoslik doirasida emas, balki umumiy ma'naviy va madaniy rivojlanish, ta'limning sifatini oshirish va milliy merosni asrab-avaylash nuqtai nazaridan ham ahamiyatlidir. Mazkur maqolada o'zbek klassik adabiyotining bugungi o'rni va ahamiyati keng tahlil qilinadi, uning badiiy, pedagogik va madaniy funksiyalari yoritiladi hamda zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llanilishi imkoniyatlari o'rganiladi. O'zbek klassik adabiyoti milliy madaniyat va ma'naviyatning ajralmas qismi bo'lib, u nafaqat tarixiy va badiiy qadriyatlarni saqlash, balki zamonaviy jamiyatda yosh avlodning ma'naviy rivojlanishida ham muhim vosita hisoblanadi. Klassik asarlar – Alisher Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon va boshqa buyuk adiblar ijodi – milliy til va badiiy uslubni boyitish, axloqiy qadriyatlarni shakllantirish, shuningdek, milliy o'zlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Bugungi kunda klassik adabiyotning ta'limdagi ahamiyati yanada ortmoqda. U o'quvchilarga tarixiy kontekstni tushunish, milliy qadriyatlarni anglash va badiiy tafakkurini rivojlantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, klassik adabiyot ilmiy tadqiqotlarda,

madaniy tadbirlarda va xalqaro madaniy almashinuvda ham muhim manba sifatida foydalaniladi. Mazkur maqola o'zbek klassik adabiyotining bugungi o'rne va ahamiyatini keng qamrovli tahlil qilish, uning pedagogik, madaniy va badiiy funksiyalarini yoritish va zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llanish imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot natijalari klassik adabiyotning yosh avlod tarbiyasidagi, madaniyatni rivojlantirishdagi va milliy o'zlikni mustahkamlashdagi rolini chuqur anglashga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili. O'zbek klassik adabiyotining bugungi o'rne va ahamiyati mavzusida bir qator ilmiy manbalar va tadqiqotlar mavjud. Shu manbalar asosida klassik adabiyotning ma'naviy, pedagogik va madaniy funksiyalari keng tahlil qilinadi. Alisher Navoiy ijodi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda uning badiiy va axloqiy merosi, milliy tilni rivojlantirishdagi roli, shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonlarida qo'llanish imkoniyatlari yoritilgan [1]. Furqat, Abdulla Qodiriy va Cho'lpon ijodi bo'yicha olib borilgan ilmiy ishlar klassik asarlar orqali yosh avlodning ma'naviy va badiiy tafakkurini shakllantirish, milliy qadriyatlarni o'rgatish va milliy o'zlikni mustahkamlash masalalariga alohida e'tibor qaratadi [2]. Shu bilan birga, zamonaviy adabiyotshunoslar klassik adabiyotning pedagogik imkoniyatlarini, o'quv dasturlaridagi o'rni va zamonaviy madaniy tadqiqotlarda foydalanish yo'llarini tahlil qilganlar [3]. Xorijiy tadqiqotchilar ham o'zbek klassik adabiyoti va uning madaniy ahamiyatini o'rganib, xalqaro maydonda tanitish va zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llash masalalarini yoritganlar [4]. Masalan, klassik asarlar orqali milliy o'zlikni mustahkamlash va badiiy tafakkur rivojini qo'llab-quvvatlash metodologiyasi ishlab chiqilgan [5]. Shu bilan birga, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, o'zbek klassik adabiyoti nafaqat tarixiy va badiiy qiymatga ega, balki zamonaviy ta'lim, ma'naviy tarbiya va milliy madaniyatni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega [6].

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqotda o'zbek klassik adabiyotining bugungi o'rne va ahamiyatini o'rganishda turli materiallar va metodlardan foydalanilgan. Tadqiqot materiali sifatida klassik adabiyot namunalari, Alisher Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon va boshqa yozuvchilar asarlari, shuningdek, ilmiy maqolalar, monografiyalar va dissertatsiyalar asos qilib olingan. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik manbalar va ta'lim dasturlari ham tadqiqot jarayonida qo'llangan. Tadqiqot metodlari sifatida tarixiy-tahliliy yondashuv, qiyosiy tahlil, matn va kontekst tahlili, badiiy-estetik tahlil va zamonaviy adabiyotshunoslik metodlari ishlatilgan. Klassik adabiyot asarlarining ma'naviy, pedagogik va madaniy ahamiyatini baholashda metodologik yondashuvlar va ilmiy kriteriyalar qo'llanildi. Shuningdek, klassik asarlarning zamonaviy o'quv jarayonlarida qo'llanilish imkoniyatlari va pedagogik funksiyalari tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida elektron resurslar, onlayn adabiyot korpuslari va zamonaviy pedagogik tadqiqot metodlari ham foydalanilib, klassik adabiyotning badiiy, ma'naviy va madaniy rolini tizimli ravishda o'rganish imkoniyati yaratildi. Natijada, materiallar va usullar tahlili o'zbek klassik

adabiyotining bugungi o'ri va ahamiyatini chuqur anglash, uning zamonaviy ta'lim jarayonlarida qo'llanish imkoniyatlarini aniqlash va ilmiy asosda tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi.

Jadval 1. O'zbek klassik adabiyotining bugungi o'ri va pedagogik, madaniy, badiiy ahamiyati

Yo'nalish	Tavsif	Bugungi ahamiyati	Qo'llanilish sohalari
Pedagogik	Klassik asarlar orqali yosh avlodning ma'naviy va badiiy tafakkuri rivojlantiriladi	O'quv jarayonlarida axloqiy qadriyatlarni shakllantirish	Maktab va oliy ta'lim dasturlari, adabiyot darslari
Madaniy	Milliy tarix, urf-odatlar, xalq an'analari aks ettiriladi	Milliy o'zlikni mustahkamlash va madaniy merosni asrab-avaylash	Madaniy tadbirlar, festivallar, xalqaro almashinuv
Badiiy	Badiiy uslub va ifoda vositalari boyitiladi	Yosh avlodning estetik didini rivojlantirish	Adabiy tahlil, ijodiy yozish mashg'ulotlari
Ilmiy	Tarixiy va madaniy tadqiqotlarda manba sifatida xizmat qiladi	Zamonaviy tadqiqot va ilmiy ishlarda qo'llanish	Dissertatsiyalar, ilmiy maqolalar, monografiyalar

Jadval o'zbek klassik adabiyotining bugungi davrdagi o'ri va uning pedagogik, madaniy va badiiy ahamiyatini tizimli tarzda ko'rsatadi.

Ushbu tadqiqotda o'zbek klassik adabiyotining bugungi o'ri va ahamiyatini o'rganishda turli materiallar va metodlar qo'llanildi. Tadqiqot materiali sifatida Alisher Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon va boshqa klassik adiblar asarlari, shuningdek, ilmiy maqolalar, monografiyalar, dissertatsiyalar va zamonaviy pedagogik manbalar tanlandi. Tadqiqot jarayonida klassik adabiyotning pedagogik, madaniy va badiiy ahamiyatini baholashda ilmiy kriteriyalar asos sifatida ishlatildi. Metodologik yondashuv sifatida tarixiy-tahliliy, qiyosiy-tipologik, matn va kontekst tahlili, badiiy-estetik tahlil hamda zamonaviy adabiyotshunoslik metodlari qo'llanildi. Klassik asarlarning pedagogik funksiyalari, badiiy uslubi, milliy va madaniy kontekstga mosligi sistematik tarzda o'rganildi. Shuningdek, tadqiqot jarayonida elektron resurslar va onlayn adabiyot korpuslaridan foydalanish orqali klassik adabiyotning zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llanilish imkoniyatlari ham tahlil qilindi. Materiallar va usullar tahlili o'zbek klassik adabiyotining bugungi o'ri, pedagogik va madaniy ahamiyatini tizimli o'rganish, ilmiy asosda tavsiyalar ishlab chiqish imkonini yaratdi.

Tadqiqot muhokamasi. Mazkur tadqiqot natijalari o'zbek klassik adabiyotining bugungi davrdagi o'zni va ahamiyatini keng qamrovli tahlil qilish imkonini berdi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, klassik adabiyot nafaqat badiiy meros sifatida, balki milliy madaniyat, ma'naviyat va pedagogik jarayonlarda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Alisher Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy va Cho'lpon ijodi yosh avlodning ma'naviy rivojlanishi, axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirish va milliy o'zlikni shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, klassik adabiyotning pedagogik ahamiyati ta'lim tizimida katta o'rin tutadi. Klassik asarlar o'quvchilarni nafaqat badiiy tafakkur va estetik did bilan tanishtiradi, balki tarixiy va madaniy kontekstni anglash, milliy qadriyatlarni tushunish imkonini yaratadi. Shu bois, klassik adabiyot darsliklarda, ilmiy tadqiqotlarda va madaniy tadbirlarda faol qo'llanilishi tavsiya etiladi. Shuningdek, klassik adabiyotning zamonaviy ta'lim jarayonidagi qo'llanilishi yosh avlodning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, badiiy matnlarni o'rganish orqali o'quvchilar til, uslub va ifoda vositalarini chuqurroq anglab, o'z ijodiy yondashuvini shakllantiradi. Tadqiqot muhokamasi shuni ham tasdiqladiki, klassik adabiyotning madaniy ahamiyati milliy o'zlikni mustahkamlash, xalqaro madaniy almashinuvni rivojlantirish va madaniy merosni saqlashda namoyon bo'ladi. Bu jihatlar zamonaviy pedagogik metodlar bilan birlashtirilsa, klassik adabiyotning yosh avlod tarbiyasidagi o'zni yanada oshadi. Natijada, tadqiqot muhokamasi o'zbek klassik adabiyotining pedagogik, madaniy va badiiy ahamiyatini tizimli yoritib, uning bugungi ta'lim jarayonlarida qo'llanilishi va yosh avlodning ma'naviy rivojlanishidagi rolini chuqur anglashga imkon berdi.

Jadval 2. O'zbek klassik adabiyoti mualliflari va ularning bugungi pedagogik, madaniy va badiiy ahamiyati

Muallif	Asarlari	Pedagogik ahamiyati	Madaniy ahamiyati	Badiiy ahamiyati
Alisher Navoiy	Xamsa, Lison ut-Tayr	Milliy tilni rivojlantirish, axloqiy qadriyatlarni o'rgatish	Milliy o'zlikni shakllantirish, madaniy merosni saqlash	Badiiy uslub va estetik tafakkur
Furqat	She'riy va proza asarlari	Tarbiyaviy va pedagogik qadriyatlarni oshirish	Milliy tarix va urf-odatlarini targ'ib qilish	Stilistik va badiiy boylik
Abdulla Qodiriy	O'tgan kunlar, maqolalar	Tarixiy va axloqiy mavzularni o'rgatish	Madaniy qadriyatlar va xalqning tarixiy tajribasi	Badiiy tasvir va dramatik uslub
Cho'lpon	Kecha va	Yoshlar	Milliy	Badiiy

Muallif	Asarlari	Pedagogik ahamiyati	Madaniy ahamiyati	Badiiy ahamiyati
on	kunduz, she'riy to'plamlar	ma'naviyatini rivojlantirish	madaniyatni saqlash va rivojlantirish	ifoda va obrazlar boyligi

Jadval o'zbek klassik adabiyoti mualliflari va ularning bugungi davrdagi pedagogik, madaniy va badiiy ahamiyatini tizimli tarzda ko'rsatadi.

Xulosa. Ushbu maqolada o'zbek klassik adabiyotining bugungi davrdagi o'rni va ahamiyati keng tahlil qilindi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, klassik adabiyot nafaqat badiiy meros sifatida, balki milliy madaniyat, ma'naviyat va pedagogik jarayonlarda strategik ahamiyatga ega. Alisher Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon va boshqa buyuk yozuvchilar ijodi yosh avlodning ma'naviy rivojlanishi, axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirish va milliy o'zlikni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, klassik adabiyotning pedagogik va badiiy ahamiyati zamonaviy ta'lim jarayonlarida o'quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, klassik adabiyot milliy madaniyatni saqlash, xalqaro madaniy almashinuvni rivojlantirish va madaniy merosni targ'ib qilish imkoniyatlarini yaratadi. Natijada, o'zbek klassik adabiyoti bugungi kunda nafaqat tarixiy va badiiy qadriyatga ega bo'lib, balki pedagogik, madaniy va ma'naviy rivojlanishda ham muhim vosita sifatida ahamiyatini saqlab qolmoqda. Tadqiqot yakunlari klassik adabiyotning yosh avlod tarbiyasidagi, madaniyatni rivojlantirishdagi va milliy o'zlikni mustahkamlashdagi rolini chuqur anglash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov S. O'zbek klassik adabiyoti tarixi. Toshkent: Fan, 2011.
2. Karimova N. Milliy adabiyot va pedagogik meros. Toshkent: Adabiyot va san'at, 2013.
3. Islomov M. Badiiy tafakkur va adabiyotshunoslik. Toshkent: Sharq, 2015.
4. Qodirov A. O'zbek klassik asarlari va zamonaviy ta'lim. Toshkent: Fan, 2016.
5. Navoi A. Xamsa, Lison ut-Tayr. Toshkent: Sharq, 2008.
6. Furqat F. She'riy va proza asarlari. Toshkent: Adabiyot, 2009.
7. Cho'lpon S. Kecha va kunduz, she'riy to'plamlar. Toshkent: Adabiyot va san'at, 2010.
8. Abdulla Qodiriy. O'tgan kunlar. Toshkent: Sharq, 2012.
9. Sultonova D. O'zbek klassik adabiyoti va ma'naviyat. Toshkent: Fan, 2014.
10. Сидоров А. История узбекской литературы. Москва: Наука, 2011.